

Tomasz Stawecki
Uniwersytet Warszawski

XXVI World Congress of Philosophy of Law and Social Philosophy *Human rights, rule of law and the contemporary Social Challenges in Complex Societies*, Belo Horizonte, Minas Gerais, Brazylia, 21–26.07.2013 r.

W dniach 21–26.07.2013 r. w Belo Horizonte w stanie Minas Gerais w Brazylii odbył się XXVI Światowy Kongres Międzynarodowego Stowarzyszenia Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej (IVR). W kongresie wzięło udział łącznie około 900 osób z 57 krajów. Tak liczne zgromadzenie pracowników naukowych, doktorantów i studentów zajmujących się filozofią prawa, teorią prawa, filozofią społeczną i zblizonymi dziedzinami jest znaczącym wydarzeniem. Oznacza ono bowiem, że biorąc pod uwagę poprzednie kongresy IVR (2007 – Kraków, 2009 – Pekin, 2011 – Frankfurt nad Menem), możemy stwierdzić utrzymywanie się stałej liczby osób na świecie rozwijających ogólną refleksję nad prawem. To ważne, gdyż w wielu krajach Europy, nawet w Niemczech, ma miejsce ograniczanie roli jurysprudenencji w programach nauczania na studiach prawniczych na rzecz dyscyplin dogmatycznych.

Optymizmem napawa także fakt, że przedstawiciele polskiej sekcji IVR stanowili drugą najliczniejszą (po niemieckiej) zagraniczną delegację uczestników kongresu. Łącznie nasz kraj reprezentowało ponad 30 osób z sześciu ośrodków akademickich: Krakowa, Katowic, Lublina, Torunia, Warszawy i Wrocławia.

Nie jest prostym zadaniem podsumowanie treści obrad na forum plenarnym i w mniejszych zespołach. Temat kongresu *Prawa człowieka, rządy prawa i współczesne wyzwania stojące przed złożonymi społeczeństwami* był bardzo pojemny, a przecież sformułowanie wiodącego tematu nie stanowiło przeszkody dla podjęcia dyskusji nad wieloma innymi tematami. Rzeczywiście, wykłady plenarne koncentrowały się na wątkach objętych tematem kongresu. Wykładowcy najwięcej miejsca poświęcili problemom praw człowieka, w różnych zresztą ujęciach. Uwaga wykładowców skupiała się na warstwie teoretycznej praw człowieka, gdyż rozważano np. koncepcję prawa do demokracji oraz związku między prawami człowieka i ideą demokracji (prof. S. Kirste, Heidelberg, Salzburg). Stanowisko takie spotkało się zresztą z polemiką wykładowcy

głoszącego konieczność zapewnienia pierwszeństwa mechanizmom demokratycznym przed prawami człowieka, zwłaszcza tymi, które są definiowane i brnione przez sądy konstytucyjne (prof. T. Campbell, Canberra). Badano też praktyczny wymiar realizacji praw człowieka i rządów prawa. Przedmiotem jednego z wykładów były bariery urzędowywania idei demokracji i zasady rządów prawa w społeczeństwach, w których nowoczesne regulacje prawne, nierzadko wprowadzane przez rządy o autorytarnych ambicjach, współegzystują z prawem wspólnot lokalnych (wiejskich, plemiennych) (prof. S. Mnisi Weeks, Cape Town). Z drugiej strony omawiano ograniczenia praw człowieka wynikające z negatywnych doświadczeń współczesnych społeczeństw: korupcji systemów politycznych, wykluczenia społecznego wielkich grup społecznych, wpływu służb specjalnych na aktywność obywateli, a także próby przełamania takich doświadczeń, np. sprawy Wikileaks oraz R. Snowdena (prof. C. Lafer, Sao Paulo; prof. M.B. de Sousa Gustin, Belo Horizonte).

Wielokrotnie nawiązywano też do problematyki wartości w prawie i w jego stosowaniu. Polemiki doczekały się np. uproszczone interpretacje koncepcji Radbrucha, zwłaszcza podważanie roli ustawy (*Gesetz*) (prof. Y. Morigiva, Nagoya). Wskazywano także potrzebę dostrzegania i doceniania ludzkich emocji jako podstaw legitymizacji prawa, a także bezpośrednich źródeł sprawiedliwości (prof. M. Sellers, Baltimore).

Bardzo szeroka była tematyka referatów i dyskusji toczących się w trakcie warsztatów (*special workshops*) oraz grup roboczych. Zorganizowano łącznie 64 warsztaty i 37 grup roboczych. Przedmiotem dyskusji były stanowiska i dorobek poszczególnych wielkich filozofów i filozofów prawa (od Arystotelesa, Hobbesa, Kanta, po Kelsena, Habermasa, Dworkina, Alexy'ego i Derridę). Dyskutowano na temat fundamentalnych idei filozofii prawa i filozofii społecznej: sprawiedliwości, odpowiedzialności, demokracji, obywatelstwa, własności, wolności słowa, wolności wyznania i wolności od biedy. Kilkanaście różnych grup wybrało zagadnienia określone koniunkcją „Prawo i ...”, gdzie przedmiotem rozważań były literatura, ekonomia, epistemologia, etyka, edukacja, komunikacja społeczna, muzyka i sztuka filmowa, środowisko naturalne itp. W innych wreszcie zespołach przedstawiono referaty poświęcone logice, rozumowaniom prawniczym, argumentacji, retoryce, decyzji sądowej i jej uzasadnianiu, prawdzie i obiektywności prawa, normatywności i faktyczności prawa, prawu publicznemu i prawu prywatnemu, różnym uwikłaniom prawa w kulturę oraz w politykę (rządową) i politykę społeczną, bioetyce i etyce zawodów prawniczych, konstytucjonalizmowi, przemocy i konfliktom społecznym, orientacjom seksualnym, płci oraz pokojowi i wojnie, suwerenności i globalizacji, urbanizacji, a także wielu jeszcze innym kwestiom. W powyższych zespołach referaty wygłaszali uczestnicy kongresu, od najbardziej znanych postaci (takich jak Eugenio Bulygin, Tom Campbell, Tomasz Gizbert-Studnicki, Ricardo Guiborg, Kenneth Himma, Stanley Paulson czy Frederic Schauer) po doktorantów i studentów. Większość uczestników kongresu chwaliła wysoki poziom obrad, chociaż też zdarzały się opinie, że poziom grup roboczych był nieco niższy niż poziom specjalnych warsztatów. Niektórzy narzekali, że kolejność referatów w poszczególnych zespołach nie była ściśle określona, inni jednak uważali takie rozwiązanie za optymalne, gdyż broniło poszczególne zespoły, zwłaszcza grupy robocze organizowane tematycznie nie przez samych uczestników, lecz przez organizatorów kongresu, przed niekontrolowaną zmiennością składu poszczególnych zespołów.

Ważnym składnikiem kongresu były również prace Komitetu Wykonawczego IVR (międzynarodowego zarządu stowarzyszenia). Ustalono m.in., że następny kongres IVR

odbędzie się w ostatnim tygodniu lipca 2015 r. w Waszyngtonie, a kolejne w Istambule (2017), Barcelonie, Buenos Aires lub Meksyku (2019) i wreszcie w Seulu (2021). Przyjęto też m.in., że dzięki współpracy z wydawnictwem Springer encyklopedia IVR będzie uruchomiona w pełnej wersji elektronicznej w 2015 r. Będzie one udostępniana na zasadach komercyjnych, jednak prawo do bezpłatnego korzystania będzie przyznane członkom sekcji krajowych IVR (pod warunkiem wywiązywania się ze statutowych obowiązków).